

แนวทางการจัดการขยะแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วม

ของชุมชนหมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

The Guideline for Integrated Community Waste Management by People's Participation of Moo
12 of Khlong Ha Sub-District, Khlong Luang District,
Pathum Thani Province

วริรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์¹ ธนิษฐ์นันท์ จันทรแย้ม²

ถิรนนท์ ทิวาราตรีวิทย์³ ภัทรภร พุฒพันธ์⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้าในอดีตและปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาปริมาณและประเภทของขยะในชุมชน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า 4) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการ 5) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานได้ของการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ผลจากการวิจัย พบว่า การใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการขยะด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการคัดแยกขยะ ในครัวเรือน ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่ายการบริหารรายได้จากการจำหน่ายขยะ รวมถึงเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกัน ฝัระวังปัญหา มลพิษที่เกิดจากขยะในชุมชนซึ่งส่งผลกระทบทำให้ชุมชนมีแนวทางในการจัดการขยะของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ชุมชนน่าอยู่ ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ค่าใช้จ่ายลดลงจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ปริมาณขยะลดลง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและคนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมากความสามารถซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเรียนรู้และนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันไปใช้แก้ปัญหาอื่นๆ ได้

คำสำคัญ : การจัดการขยะ บูรณาการ การมีส่วนร่วม

¹ อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ E-mail : wareerat@vru.ac.th

² อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ E-mail : Thanitnan@vru.ac.th

³ อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ E-mail : Thiranan@vru.ac.th

⁴ อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ E-mail : Phattaraporn@vru.ac.th

Abstract

This research focuses on integrated garbage management guidelines by the participation of the community at Moo 12 Khlong Ha, Khlong Luang, Pathumthani. The following objectives are 1) to study the situation and waste management community of Khlong Ha in the past and at present 2) to study the quantity and types of garbage in the community 3) to study behavioral change, waste management of community Khlong Ha 4) to study the model of integrated garbage management 5) to study the revenue side of the waste management community at Khlong Ha. This research is a participatory action research from discussion groups. In-depth interviews are conducted with 12 key informants.

Results from the study showed that the use of learning activities is an important tool in creating awareness and understanding which can be developed by the community as the operator of a waste management manually by the start of the separation of garbage in the household. Each community will proceed in the matter of selection, storage, collection, distribution, administration, the garbage. Both the issues and solutions to problems are involving garbage management by community who understand the conditions and needs of the community, and community participation in control. The prevented problems of pollution from garbage in the community affect a community approach in the community's waste management effectively and make the community livable and make the environment better. The expenses are decreased by adjusting the pattern in consumption which causes garbage reduction. There is a learning community and the community quality and alignment increase. The community action can handle more self-reliant by having strong and more capable leaders which is an important factor in the process that can strengthen the community and create the learning process. Some new knowledge will arise from experience to work together to solve other problems.

Keywords: garbage management; integrated; participation

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันคนไทยกว่า 60 ล้านคนสามารถสร้างขยะได้มากถึง 14 ล้านตันต่อปีแต่ความสามารถในการจัดเก็บขยะกลับมีไม่ถึงร้อยละ 70 ของขยะที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่างๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศเสีย เกิดจาก

การเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควัน และสารมลพิษทางอากาศ น้ำเสียเปิดจากการทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ และน้ำเสียที่เกิดจากการกองมูลฝอยที่ตกค้างบนพื้น เมื่อฝนตกจะเกิดน้ำเสียซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำ ทำให้เกิดมลภาวะหรือมลพิษทางน้ำ แหล่งพาหนะนำโรคจากมูลฝอยตกค้างบนพื้นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หนู และแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหนะนำโรคติดต่อ ทำให้มี

ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นต้น (ดวงใจ ปินตามูล, 2556)

ปัจจุบันพื้นที่ชุมชน หมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของเมือง เพื่อให้เกิดการกระจายของประชากร และเพื่อลดความหนาแน่นของประชากรในเมืองหลวง ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นชุมชนที่รวมตัวกันจากประชากรที่มาจากความหลากหลายในด้านถิ่นกำเนิด และมาจากความแตกต่างด้านภูมิภาค ทำให้ประชากรในพื้นที่มีความแตกต่างด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ หากแต่เมื่อมีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ย่อมมีการเกิดการปฏิสัมพันธ์กัน โดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้เกิดผู้นำชุมชน และการอยู่ร่วมกันในชุมชน เมื่อเกิดชุมชนย่อมมีสังคมตามมา ซึ่งสังคมนั้นเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ เกิดผู้นำของสังคมชุมชน เกิดผู้ตามของสังคมชุมชน และส่งผลกระทบต่อในด้านกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน พร้อมกันนั้นทำให้เกิดระเบียบในการดำรงชีวิตประจำวัน มีทั้งข้อดี และข้อเสียของการใช้กฎระเบียบ กติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน

ท่าอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุดการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะตามประเภท และสามารถนำขยะไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆโดยการเลือกวัสดุที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ รวมถึงการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น จึงทำให้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการจัดการขยะแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

รวมถึงจัดการขยะในพื้นที่เพื่อร่วมหาแนวทางในการวางแผนการจัดการขยะที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้าในอดีตและปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษาปริมาณและประเภทของขยะในชุมชน

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า

1.2.4 เพื่อศึกษาหารูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการ

1.2.5 เพื่อศึกษากระบวนการด้านรายได้ของการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า

1.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดการจัดการขยะโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาขยะที่ทุกคนสามารถทำได้เป็นสิ่งที่ชุมชน นำมาใช้และจัดการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ โดยคัดแยกขยะมูลฝอยออกเป็นขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย และดำเนินการรีไซเคิลครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ ถือหลักการกำจัดขยะจากแหล่งกำเนิดต้นทาง ลดปริมาณขยะ และนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเรียกว่าขยะรีไซเคิล เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย 2) การลดขยะที่ตัวเราเอง ปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากเราทุก 3) การเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งของที่เราไม่ต้องการ แนวคิดเปลี่ยนขยะให้เป็นเงินนี้เป็นการปลูกฝังให้ประชาชนมองเห็นมูลค่าขยะของร้านศูนย์บาท ศูนย์วัสดุรีไซเคิลกลุ่มอาชีพชาเล้ง ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เขตประเวศ กรุงเทพฯ 4) ระบบมัดจำ-คืนเงิน เป็นระบบที่ประเทศไทยใช้มานาน และเราคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีกับการจ่ายคืนค่าขวดเปล่าให้กับผู้บริโภค และให้ผู้ค้าส่งจ่ายค่าขวดให้กับผู้ค้าปลีก ซึ่งประเทศไทยสามารถขยายขอบข่ายการครอบคลุมผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ เพิ่มขึ้น

แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์และโทษโดยตรงจากการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ความร่วมมือของประชาชนเริ่มตั้งแต่ “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ (ร่วมรับผิดชอบ) ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์” ถ้าประชาชนให้ความร่วมมือถือได้ว่างานนั้นๆ สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ดังนั้น การทำงานใดๆ ถ้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้งานนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เนื่องจากประชาชนจะเกิดความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในระดับท้องถิ่นที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ดังนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเข้าใจมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยฐานชุมชนหรือการวิจัยท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกชุมชนและนักวิจัย โดยในระหว่างดำเนินการวิจัย นักวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ในขณะที่สมาชิกชุมชนได้รับความรู้และปฏิบัติการวิจัย สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการวิจัย (พัสรินทร์ พันธุ์แน่น และคณะ, 2558)

ชุมชน ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแนวทางการจัดการขยะแบบบูรณาการ
ที่มา: (วรรัตน์ สัมพัทธ์พงศ์ และคณะ, 2561)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ

2.1.1 สำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

1) พฤติกรรมการทิ้งขยะของคนในชุมชน

2) การเก็บขยะตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

3) การจัดการขยะ โดยศึกษาชนิดของขยะ ปริมาณขยะและประเภทขยะ

2.1.2 ชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยและสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน

2.1.3 สัมภาษณ์และชวนคุยกับคนในชุมชน

2.1.4 จัดทำเครื่องมือชุมชน ได้แก่ แผน
ที่เดินดิน ไร่ชีวิต และTimeline

2.1.5 อบรมให้ความรู้เรื่องประเภทขยะ
การคัดแยกขยะ

2.1.6 อบรมการแปรรูปขยะเพื่อสร้าง
รายได้ เช่น การทำปุ๋ย การทำน้ำหมักเพื่อใช้ในการเกษตร

2.1.7 การคืนข้อมูล โดยการประชุมกลุ่ม
นักวิจัยและเชิญตัวแทนวิชาการมาร่วมแลกเปลี่ยนและ
คืนข้อมูลให้แก่ชุมชน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย
แบบสัมภาษณ์ แผนชุมชน ไร่ชีวิต และการถอดบทเรียน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ตามขั้นตอนดังนี้

จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล
ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้าพร้อมแบบ
สัมภาษณ์ไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า อำเภอ
คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์
และขอร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นัดหมาย
กับผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่หมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์
จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research)
โดยการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) ซึ่ง
อาศัยข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ประกอบกับนำ
ข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงเพื่อทดสอบปัจจัย
ด้านความ เข้าใจ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า
ภายหลังจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาสถานการณ์ และ
การจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองห้า

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการขยะแบบ
บูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคลองห้า
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสามารถสรุป
ผลได้ ดังนี้

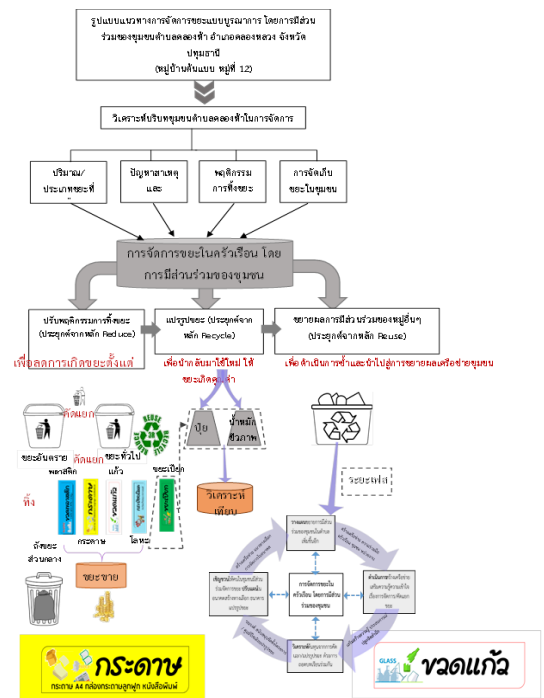
3.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการขยะ
ของชุมชนตำบลคลองห้าในอดีตและปัจจุบัน จากการ
ลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลและศึกษาบริบทของชุมชน และ
พูดคุยกับนักวิจัยชาวบ้านถึงสถานการณ์และการจัดการ
ขยะของชุมชนตำบลคลองห้าในอดีตและปัจจุบัน โดยใช้
เครื่องมือชุมชน คือ Time Line พบว่าในพื้นที่ตำบล
คลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยบริบท
ของชุมชนคลองห้าในอดีตชาวบ้านจะขุดหลุมเผาขยะเอง
ไม่มีการแยกขยะ และมีบางส่วนที่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ
เนื่องจากไม่มีความรู้ในการจัดการขยะแต่ในปัจจุบันจะ
เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นพื้นที่ของ
ตนเองตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และเป็นที่ตั้งของโรงงาน
อุตสาหกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย แม่บ้าน ผู้สูงอายุที่ไม่มี
รายได้ และเป็นประชากรแฝง ซึ่งในตำบลคลองห้าส่วนใหญ่
ปัญหาที่เกิดจากขยะมาจากการทิ้งขยะของคนใน
หมู่บ้านจัดสรรมีปริมาณสะสม ขยะจากแม่ค้าเร่ การทิ้ง
ขยะลงในแม่น้ำ และการทิ้งขยะของโรงงานอุตสาหกรรม

3.2 เพื่อศึกษาปริมาณและประเภทของขยะใน
ชุมชน โดยนักวิจัยจะดำเนินการให้นักวิจัยชาวบ้านที่เก็บ
ข้อมูลจากการจดบันทึกข้อมูลจากสมุดจดบันทึกปริมาณ
ขยะในชุมชน ประสานข้อมูลปริมาณและประเภทขยะใน
ชุมชนคลองห้าจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า
เพื่อได้ข้อมูลปริมาณและประเภทของขยะในชุมชน ซึ่ง
ขยะประเภทเศษอาหารและอินทรีย์สาร พลาสติก
กระดาษ ของแห้ง โลหะ มีอัตราที่ลดลง เนื่องจากการ
จัดการระบบขยะนั้นสามารถนำไปทำประโยชน์ได้ แต่มี
ขยะประเภทไม้ หนั ง ฝ ้า ของเสียอันตราย ที่มีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นเนื่องจากขยะในส่วนนี้เป็นในส่วนที่ชาวบ้านในชุมชนได้เคยเก็บไว้เพื่อทำกิจกรรมทางการเกษตร

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองหานักวิชาการลงพื้นที่พูดคุยกับชาวบ้านเพื่อทราบพฤติกรรมในการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองหานและให้ความรู้และสร้างเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองหาน โดยชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเภทขยะว่ามีทั้งหมด 7 ประเภท ประกอบด้วย ขยะเปียก ขยะทั่วไป ขยะอันตราย กระดาษ กระป๋องโลหะ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก และอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการนำขยะที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ซ้ำโดยใช้หลัก 3R : Reduce Reuse Recycle ทั้งนี้ชุมชนนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับประเภทขยะมาเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยในแต่ละครัวเรือนสามารถคัดแยกขยะได้ และสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการคัดแยกขยะ ตลอดจนนำขยะที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำได้อีก

3.4 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการ โดยนักวิชาการได้ดำเนินการวิเคราะห์บริบทชุมชนตำบลคลองหานในการจัดการขยะปัจจุบัน ประกอบด้วย ปริมาณ/ประเภทขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ปัญหาสาเหตุและผลกระทบ และพฤติกรรมทางขยะในครัวเรือน โดยการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถขยายผลไปสู่ชุมชนข้างเคียงอื่นๆ และเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อสามารถนำไปจัดตั้งเป็นธนาคารขยะในอนาคต และจัดทำเป็นโมเดลการจัดการขยะได้ ดังภาพ

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการ
ที่มา (วรรีรัตน์ สัมพันธ์พงศ์ และคณะ, 2561)

3.5 เพื่อศึกษากระบวนการด้านรายได้ของการจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองหานักวิชาการได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนตำบลคลองหาน เพื่อลดปริมาณขยะและส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง โดยใช้หลักการ 3Rs (Reused Reduce Recycle) โดยใช้กระบวนการส่งเสริมให้เกิดกลไกในการคัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยมีกิจกรรมด้านการจัดการขยะ ได้แก่ กิจกรรมด้านการให้ความรู้ในการนำขยะอันตรายไปทำน้ำหมักชีวภาพ และการขุดหลุมทำปุ๋ยหมัก ส่งผลทำให้ชุมชนคลองหานมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำขยะไปแปรรูปเป็นน้ำหมักชีวภาพและทำปุ๋ยหมัก และเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะในชุมชนให้กับชุมชนใกล้เคียงอื่นๆ ได้

4. อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 12 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลในการวิจัยได้ดังนี้ ทีมนักวิชาการจะใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการขยะด้วยตนเอง เริ่มจากการคัดแยกขยะในครัวเรือน ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่าย การบริหารรายได้จากการจำหน่ายขยะ ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (รักชนรินทร์ แก้วมีศรี และคณะ, 2555) กล่าวว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การขยายตัวของความเป็นเมือง รวมถึงโรงงาน สถานประกอบการ ห้างเช่า / หอพัก เป็นจำนวนมาก ประกอบกับจำนวนประชากรในพื้นที่และประชากรแฝงรวมทั้งนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาขยะข้ามแดน สืบเนื่องจากปัญหาขยะระดับครัวเรือน ในชุมชน และสถานประกอบการนับวันจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พัชรินทร์ พันธุ์แน่น และคณะ, 2558) การวิจัยแนวทางการจัดการขยะของเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านมั่นคงชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ขยะในชุมชน บทเรียนการจัดการขยะของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research : CBR) โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังให้เกิดขึ้น คือ การปฏิบัติการของเด็กและเยาวชนในการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน และการสร้าง

ความสามารถของชุมชน โดยพบว่า ชุมชนนี้ตั้งมานานกว่า 80 ปี มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทนาข้าวเป็นชุมชนเมือง ที่เริ่มจากเป็นชุมชนแออัด แล้วปรับมาเป็นบ้านมั่นคงที่มีระบบระเบียบและความถูกต้องของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนครัวเรือนละประมาณ 4.7 กิโลกรัมต่อวัน ครัวเรือนหนึ่งมีสมาชิกประมาณ 3-4 คน หรือกล่าวได้ว่าคนหนึ่งจะสร้างขยะเฉลี่ยประมาณ 1-1.6 กิโลกรัมต่อวันขยะมีหลากหลายชนิด โดยส่วนใหญ่เป็นชนิดที่สามารถแยกขายและทำประโยชน์ได้ มีส่วนน้อยที่ทิ้ง ที่ผ่านการจัดการขยะยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะขาดความร่วมมือจากประชาชน

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัยในครั้งต่อไปผู้วิจัยควรเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นชุมชนอื่น โดยพิจารณาจากความร่วมมือของผู้นำชุมชนนั้นๆและความพร้อมในการให้ข้อมูลและการปฏิบัติการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการวิจัย รวมทั้งประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ความรู้เชิงปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การอบรมการแปลงขยะให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้หรือให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนจะต้องพยายามทำให้เกิดขึ้น คือ การสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2541). แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ดารา ทีปะปาล. (2553). การสื่อสารการตลาด Marketing Communication. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ. (2544). **Strategic IMC = กล**

ยุทธ์สื่อสารการตลาดแบบครบวงจร.

กรุงเทพฯ : ทิปปิงพอยท์.

นงเยาว์ อินทะชัย. (2551). **การพัฒนาเศรษฐกิจ**

ชุมชน กรณีศึกษา: อำเภอเมือง จังหวัด

ลำพูน. เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2547). **นโยบายการมีส่วนร่วม**

ของชนบทในยุทธศาสตร์การพัฒนาใน

ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบาย

สาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล.

พัสรินทร์ พันธุ์แน่น และคณะ. (2558). **รายงานการ**

วิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องแนวทางการจัดการขยะ

ของเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนบ้านมั่นคงชุมชนบางบัว. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกริก.

Heizer, J. and Remder, B. (2004).

Operation Management (7th ed.).

New Jersey : Pearson Education.

Jonjoubson, L. (2008). **An Integrated**

Knowledge Management Model for

Community Enterprises : A CaseStudy

of a Rural Community Enterprise in

Thailand. (Doctoral dissertation,

Victoria University of Wellington).

Retrieved May 18, 2018, from

[http://thailip-db.car.chula.ac/dao/
detail.nsp](http://thailip-db.car.chula.ac/dao/detail.nsp).

Teahan, Bernard. (2006). **Community**

Enterprise : Enduring Institutions for

a Newer World. (Doctoral dissertation,

Victoria University of Wellington).

Retrieved July 27, 2018, from

[http://thailipdb.car.chula.ac/dao/
detail.nsp](http://thailipdb.car.chula.ac/dao/detail.nsp).